

355.237.3:356.33:355.232-633(437.1/.2)

PŘÍPRAVA A VZDĚLÁVÁNÍ VOJENSKÉHO ZDRAVOTNICKÉHO PERSONÁLU

Pplk. doc. MUDr. Svatopluk BÝMA, CSc.
Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně, Hradec Králové
(rektor: plk. prof. MUDr. J. Fusek, DrSc.)

V Armádě České republiky (dále AČR) se v současné době podílí na zabezpečení léčebně-preventivní péče přes 70 druhů zdravotnických profesí. Vzdělávání a příprava k jejich výkonu musí odpovídat příslušným civilním zákonům a nařízením o zdravotnických pracovnících České republiky (dále ČR) a navíc musí obsahovat vojensko-odbornou a vojenskou problematiku v míru i za války jako nezbytný předpoklad zabezpečení bojeschopnosti vojsk. Vzdělávací úkoly v AČR plní v současné době na vysokoškolské úrovni Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně v Hradci Králové (dále VLA JEP) ve spolupráci s Lékařskou fakultou (dále LF) a Farmaceutickou fakultou (dále FaF) Univerzity Karlovy v Hradci Králové, na středoškolské úrovni Vojenská střední škola zdravotnická (dále VSSŽ) v Hradci Králové působící na bázi VLA JEP a Střední zdravotnická škola (dále SZŠ) v Hradci Králové a přípravu nižších zdravotnických pracovníků realizuje Výcvikové středisko zdravotnické služby v Uherském Hradišti.

Systém vzdělávání profesionálních zdravotnických pracovníků v AČR je založen na principu, že armáda provádí přípravu jen ve vojensko-odborných a vojenských oblastech a ve všeobecně odborných a odborných je tato realizována v příslušných civilních vzdělávacích institucích. Příprava probíhá v zásadě dvěma způsoby:

- souběžným studiem na civilních a vojenských vzdělávacích institucích,
- získáním hotových odborníků z civilu a jejich vojensko-odborným a vojenským doškolením v armádě.

Způsoby přípravy vysokoškolsky vzdělaných pracovníků zdravotnické služby AČR

Při přípravě vojenských lékařů je nutné vycházet z toho, že vojenský lékař v podmínkách AČR musí být proti civilnímu lékaři lépe připraven zvládnout obecné a specifické problémy vojenského zdravotnictví, jako např.:

- problematiku akutních stavů a jejich léčbu v podmínkách vojenského terénu,
- zvláštnosti v poskytování léčebně-preventivní péče u vojsk v míru,
- poskytování léčebně-preventivní péče v mimořádných podmínkách (katastrofy, válečný konflikt) apod.
- pravidla vojenské posudkové činnosti, přezkumného řízení, dopravy nemocných, zásobování léky,
- zvláštnosti v hygienicko-protiepidemickém zabezpečení,
- problematiku vedoucího pracovníka-důstojníka ve všech oblastech řízení, včetně znalostí a dovedností v aplikování civilních právních norem do vojenské oblasti.

Předpokladem tohoto jsou důkladné znalosti, dovednosti a návyky v oborech: válečná chirurgie, válečné vnitřní lékařství, vojenská toxikologie, vojenská radiobiologie, organizace vojenského zdravotnictví v míru, organizace vojenského zdravotnictví za války, vojenská farmacie, vojenská hygiena a vojenská epidemiologie.

Vlastní průběh přípravy vojenských lékařů a farmaceutů probíhá následovně:

a) Vzdělávání - lékaři, stomatologové, farmaceuti - varianta souběžného studia na LF UK nebo FaF UK a VLA JEP

→	důstojník-lékař (farmaceut), který nemůže samostatně pracovat	→	důstojník-plně kvalifikovaný lékař (farmaceut)
6 let studium na civilní LF a VLA JEP (všeobecný směr)		2,5 roku příprava k atestaci na pracovištích VLA JEP a vojenských nemocnic	
5 let studium na civilní LF a VLA JEP (stomatologický směr)			
5 let studium na civilní FaF a VLA JEP			

b) Vzdělávání - lékaři, stomatologové, farmaceuti - varianta náboru z civilní LF nebo FaF

→	lékař (farmaceut), který nemůže samostatně pracovat	→	vojenká a vojensko-odborná příprava na VLA JEP 12 měsíců	→	důstojník-plně kvalifikovaný lékař (farmaceut)
6 let studium na civilní LF (všeobecný směr)				2,5 roku příprava k atestaci na pracovištích VLA JEP a vojenských nemocnic	
5 let studium na civilní LF (stomatologický směr)					
5 let studium na civilní FaF					

Až na výjimky jsou ze začátku všichni vojenští lékaři v AČR připravováni k práci na posádkových ošetrovnách (dále POŠ) ve specializaci všeobecné lékařství, ze které skládají atestační zkoušku. Na posádkových ošetrovnách

je dále možné zařazovat lékaře podle jejich zájmu a potřeb AČR do specializační přípravy v jiných oborech (celkem 62 základních a nástavbových specializací), případně i do specializační přípravy vyššího stupně v oboru všeobecné lékařství. Lékaři na POŠ mají též možnost zúčastňovat se výběrových řízení na obsazení odborných míst ve vojenských nemocnicích (dále VN) a po přijetí se přihlásit do specializační přípravy v rámci odborných oddělení VN, kde za 3-7 let mohou získat úplnou kvalifikaci ve zvoleném oboru (schéma 1).

Organizačně nadaní absolventi po složení atestace ze všeobecného lékařství jsou zařazováni do oboru veřejné zdravotnictví a na funkce na POŠ s další perspektivou jejich orientace na organizátorské funkce na vyšších stupních řízení. Po získání nástavbové specializace jsou vysíláni vybraní lékaři k dalšímu vzdělávání do zahraničí (schéma 2).

Převzetí funkce na POŠ	Konkurs do VN Školici akce, eventuálně specializační příprava na POŠ 3-7 let	Kariéra ve VN Kariéra na POŠ
------------------------	--	-------------------------------------

Schéma 1

Funkce na POŠ 1-2 roky	Funkce na vyšším stupni 3 roky	Specializační kurs zakončený atestací VLA 6 měsíců	Další školicí akce, studium v zahraničí
---------------------------	-----------------------------------	---	---

Schéma 2

Absolventi, kteří během studia prokázali vynikající schopnosti vědecky pracovat, se po výběrovém řízení zařazují do postgraduálního doktorandského studia na VLA JEP

Postgraduální studium 3-5 let	Funkce ve VLA nebo VVZ AČR 3-7 let	Spec. studium Zahraniční studium Habilitace
----------------------------------	---------------------------------------	---

v akreditovaných oborech: válečné vnitřní lékařství, válečná chirurgie, vojenská radiobiologie, vojenská hygiena, toxikologie, epidemiologie a lékařská mikrobiologie s určením pro vědeckopedagogické a vědecké funkce ve vojenském zdravotnictví AČR. Vybraným absolventům je umožněno příslušné další vzdělávání v zahraničí.

Obr. 1 Slavnostní promoce absolventů VLA v pražském Karolinu

Fig. 1 Graduation ceremony of MMA graduates in Prague Karolinum

prakticky všechny POŠ vybaveny počítači Hewlett Packard s procesory Intel 486 a na VLA byla proškolená většina personálu POŠ ve využívání celého spektra programů určených pro všeobecné lékaře. Jsou pořádána odborná shromáždění, konference, klinicko-patologické konference, metodická zaměstnání a ve spolupráci s odbornými společnostmi pracovní dny zabývající se aktuální problematikou v lékařských oborech. Vojenští lékaři se též mohou podle svého výběru zúčastňovat vhodných vzdělávacích aktivit v civilu.

Nemalá pozornost je v Armádě České republiky věnována i dalšímu vzdělávání lékařů. Každý vojenský lékař může strávit jeden den v týdnu a měsíc v roce v kterémkoli zdravotnickém vojenském zařízení v oboru podle svého výběru. VLA JEP ročně pořádá přibližně 100 druhů školicích akcí. Vojenští lékaři zde mají k dispozici knihovnu, videotéku vzdělávacích pořadů, vybrané odborné časopisy, počítačové databáze, jako například MEDLINE, CURRENT CONTENTS, mohou se zúčastňovat lékařského vzdělávacího sateelitního programu EuroTransMed apod. V průběhu minulého a tohoto roku ve spolupráci s Vojenskou zdravotní pojišťovnou byly

Způsob přípravy bakalářů vojenského zdravotnického managementu

Nová organizační struktura zdravotnické služby AČR zahrnuje i funkce vojenských zdravotnických manažerů s bakalářským vzděláním. Tito pracovníci jsou zařazováni na organizační funkce na POŠ a do dalších zdravotnických zařízení, aby odbřeměnili lékaře a farmaceuty od organizačních a řídicích činností, které nejsou při poskytování léčebně-preventivní péče nezbytné. Tím též dochází k poklesu potřeby lékařských a farmaceutických míst a cel-

Všeobecné, vojensko-odborné a vojenské studium 3 roky	Funkce u vojsk 2-10 let	Studium magisterského typu a prodloužení závazku Odchod do zálohy
--	----------------------------	--

kovým finančním úsporám při vzdělávání a odměňování za výkon funkce. V současnosti AČR získává bakaláře jen z řad vlastních absolventů. Vybraní bakaláři si mohou podle potřeb AČR v budoucnosti doplnit kompletní vysokoškolské vzdělání v oblasti managementu formou magisterského studia s odpovídajícím zvýšením úvazku.

Způsoby přípravy středoškolsky vzdělaných pracovníků vojenské zdravotnické služby

Střední zdravotničtí pracovníci v armádě jsou nezbytnou podmínkou pro řádné poskytování léčebné a preventivní péče a pro zabezpečení chodu zdravotnické služby. V AČR jsou v současné době podle vzdělání dvě skupiny středních zdravotnických pracovníků. První skupinou jsou zdravotní sestry, které nemají žádné vojensko-odborné vzdělání a jsou přijímány z civilu po absolvování SZŠ. Druhou skupinou jsou vojenští zdravotníci, kteří kromě všeobecně zdravotnického vzdělání na úrovni zdravotní sestry mají též vojensko-odborné a vojenské vzdělání umožňující činnost i v polní a útvarové problematice a jsou přijímáni do služebního poměru v praporčických hodnostech.

a) Vzdělávání - zdravotníci - varianta přípravy na VSSZ a civilní SZŠ

4 roky studium na civilní SZŠ a VSSZ zdravotnické	praporčík plně kvalifikovaný vojenský zdravotník	- služba u vojsk - vyšší kursy - at "ce
---	--	---

b) Vzdělávání - zdravotníci - varianta náboru z civilní SZŠ

4 roky studium na civilní SZŠ	12 měsíců vojenská a vojensko-odborná příprava v roční praporčické škole	praporčík plně kvalifikovaný vojenský zdravotník	- služba u vojsk - vyšší kursy - atestace
-------------------------------	--	--	---

Další vzdělávání středních pracovníků a jejich specializace jsou organizovány v souladu s platnou úpravou v ČR a středně vzdělaní zdravotničtí pracovníci v AČR mohou získat podle svého zařazení celkem 8 druhů atestací a specializací a pravidelně se zúčastňovat pro ně pořádaných vzdělávacích akcí v AČR i v civilu.

Způsob přípravy nižších zdravotnických pracovníků

Jedná se o zdravotnické instruktory rot - vojáky základní služby, kteří v civilu absolvovali střední nezdavatnickou školu zakončenou maturitou. V AČR absolvují 6měsíční poddůstojnickou školu. Ve škole jsou připravováni v základní zdravotnické problematice a prodělávají vojenský výcvik. Poté nastupují k vojskům do ukončení vojenské základní služby.

Závěrem můžeme konstatovat, že v posledních letech celá vojenská vzdělávací soustava prošla řadou změn. Tyto byly vedeny snahou o vytvoření nového systému vzdělávání a zvyšování kvalifikace, který by umožnil profesionální rozvoj odborné, vojensko-odborné a vojenské kariéry občanů a přechod z civilní sféry do vojenské a naopak podle potřeb armády a společnosti. Současný systém v zásadě tyto nároky splňuje a vylučuje možnost, že by odborné vzdělání vojenského zdravotnického personálu nebylo adekvátní civilnímu, a zároveň umožňuje optimální přípravu ve vojensko-odborné a vojenské oblasti při minimalizaci nákladů k jeho získání z vojenského rozpočtu.